

Orientacija pravilna. Cerkev stoji sredi urbanistično lepo zaključenega Slomškovega trga.

Viri in literatura: Konfirmacijska listina iz 1301.; Listina oglejskega patriarha iz 1318.; Listina kardinala Bonaventure iz 1379.; Strassburški vizitacijski protokol iz 1545.; Ing. Orožen: Celjska kronika, rokopis iz 1852 in knjiga iz 1854; Seidl J. B.: Heimarliches, Steiermärkische Zeitschrift N. F. XIII. 2; Hurter Fr.: Geschichte Ferdinands II.; Bergmann J.: Stellen aus einem alten Physiologus. Anzeiger für Kunde der deutschen Vorzeit, 1856; J. v. Zahn: Archivaluntersuchungen in Friaul und Venedig. Beiträge zur Kunde steierm. Geschichtsquellen VII; Stepischnegg J. M.: Pridiga pri blagoslavljanju navega zvonika farne cerkve v Celju dne 21. okt. 1877. V Mariboru 1877; J. v. Zahn: Urkundenbuch des Herzogthums Steiermark II.; Ing. Orožen: Bistum und Diözese ~~Tagx~~ Lavant III. Dekanat Saunien, Marburg 1880; Wastler J.: Steirisches Künstler-Lexicon. Graz 1882; Graus J.: Die Pfarrkirche zu Cilli. MCKD 1887; Wist J.: Ueber die Stadtpfarrkirche in Cilli. MCKD 1901; Gubo A.: Geschichte der Stadt Cilli. Graz 1909; Ljubša M.: Sv. Maksimiljan v Celju. Slovenec 1927, nr. 231; Janko Orožen: Zgodovina Celja II. Celje 1927; Steska V.: Slovenska umetnost I. Slikarstvo Prevalje 1927; Kovačič Fr. Zgodovina lavatinske škofije. Maribor 1928; Ljubša M.: Postanek srednjeveškega Celja. ČZN 1929; Marlot M.: Celjski nagrobniki 15 in 16. stol. ZUZ VIII, 1928; Isti: Dekanija Celje I. Maribor 1931; Srare freske v župni cerkvi v Celju. Nova doba od 29.8.1930.; Fr. Stele: Načela in rezultati restavracije notranjščine v opatijski cerkvi v Celju. Kronika slov. mest III/2; Gregorčič J.: Srednjeveška cerkvena arhitektura v Sloveniji do l. 1430. ZUZ I. iz 1951;

Cerkev sestavljajo: pravokoten triladijski prostor, v katerega levi vogal

je vzdan prizmatičen zvonik, kot srednja ladja široki in visoki, $3/8$ zaključeni presbiterij, katerega levo flankira $3/8$ zaključena kapela, desno pa preko $3/8$ zaključka desne ladje, malega dvorišča in zveznega hodnika $3/8$ zaključena zakristija. Desna ladja ima na jugu prezidano $3/8$ zaključeno kapelo, ki je imela pred to vojno pešant na levi strani. Streha zvonika je piramidasta, oktogonalna, krita z umetno, pisano opeko; ladje, presbiterij in kapela so krite z enotno, sedlasto opešno streho, južna kapela ima enako streho, zakristija pa ravno, pločevinasto. Gradnja je kamenita, zakristija opečna. Vse ometano.

Zunanjščina: Fasada je prilagojena notranji delitvi prostora v ³ ladje. Srednji pravokotni del ima preprost pravokoten portal s pazduhami iz l. 1822 (letnica na ključavnici), nad njim 2 visoki, polkrožno zaključeni okni in v sredini nad njima segmentna lina. Ta del fasade obrobja imitirana rustika. Desno fasadno krilo streha poševno prirezuje, poživiljeno pa je z deloma zazidanim zašiljenim in nad tem z rokokojsko oblikovanim zvonastim oknom. Levo fasadno krilo tvori zvonik, ki je lahko prezidan. Pritličje katerega zaključuje v višini fasadine strehe močan zidec., ima na vsaki strani veliko in nad tem manjše šilasto okno. V gornjem nadstropju je na vsaki strani dvojno šilasto okno, sledi urino kazališče in zopet velike dvojne šilaste line. Zidec se sredi vsake stranice dviga v trikotno čelo, okrašeno s križno rožo, na oglih pa ima vitke fiale. Sledi osemstrana piramidna streha, ki se končuje v križno rožo. Vzdana plošča v zvonikovem pritličju ima napis: TURRIS RECONSTRUCTA 1877. Zvonikov načrt je napravil arh. Vili Buchner, gradil pa je Jos. Weber. V podolžnicah ladij sta bili prižidani v sredini dve $3/8$ zaključeni kapeli s pravokotnimi okni v podolžnicah, katerih severna pa je bila zbombandirana. Na njenem mestu je sedaj neogotski portal iz l. 1945. Nekdanji pravokotni portal v tej steni je sedaj zazidan, v južni steni nahajajoč se pa je bil že prej zazidan. Ohranjen pa je njegov kameniti okvir, sestoječ se iz 2 jonskih ste-

bričev in ornamentirane, zobčaste in profilirane grede z letnico 1.6. - 7.3. Zaključek tvorita voluti, med katerima je vzdana pravokotna plošča z napisom: DISE PORTEN IST GEMACHT WORDEN GOTT, UNND:/DEN. HEILIGEN. S. DANIEL ZU EHREN 1. 6. 73/ GEORG LENZ PURGER UNND STAE INHAVER. ALDA: IN. CILLI. Nad ploščo je v vdolbini nameščen kip sv. Roka, ki je istočasen s portalom. Na koncu desne stranske ladje je prizidana neogotska zakristija: podolžna, 3/8 zaključena arhitektura, deljena s pilastri, med katerimi so šilasta okna ter zaključena z balustrado in stolpiči nad pilastri. Na koncu leve stranske ladje je prizidana kapela ZMB, podolžna, s 7 oporniki oblonjena in 3/8 zaključena arhitektura, v katere levo poševnico je vzdana plošča z napisom: HAE COLUMNAE SUNT REPARATE 1737. A COMITIBUS CILENSIBS OLIM CU CAPELA FUNDATAE L. A. V. C. C. C. Med njenimi oporniki so prizidani polstebri, verjetno prvotni oporniki. Pozneje popravljeni in predelevani oporniki in stebri niso istočasni. Od presbiterija so vidne le vse 3 zaključnice z gotskimi služniki na ogalih. V kotu zakristijskega hodnika in presbiterija stoji velik odprt opornik, ki je kasnejšega izvora. Šilastoločna regotizirana okna se nahajajo pričetkom desne ladjine podolžnice, nato nad zakristijo, v dvoriščni odprtini presbiterija, na v njegovem zaključku, v zaključku kapele ter v njeni severni podolžnici. Okoli vse stavbe se vije podzidek. Nad levo stransko ladjo se nahaja shramba, ki ima 2 polkrožno zaključeni, na ajdovo zрно posneti okni, katerih eno pa je navzdol močno povečano.

V zunanjščino cerkve so vzdani sledeči nagrobniki:

1.) Desno glavnih vrat: spodaj plošča z napisom v latinski majuskuli: DA NIEL ET MICHAEL CUPITIANI FRATRES GERMANI / PIISSIMIS PARENTIBUS SIBI AC EORUM GRATE / POSTERIATI VIVI POSUERUNT. ANNO HUM : SALV : / M. D. LXXXIIII

TU DOMINE FORTITUDO NOSTRA / ET PORTIO IN TERRA VIVENZIUM AD ADIVVANDUM/
FESTINA ET MEMENTO NOSTRI PROPTER BONITA / TEM TUAM. DANIEL CUPITIANUS
OBIT IN DIE, S: /SYLVESTRI QUI FINIS ERAT ANNI LXXXXI. nad spodnjo ploščo
je ožja z napisom v medaljonu v latinski majuskuli: D M EXPECTAMUS DONES
VENERIT IMMUTATIO NOSTRA. Pod napisom grb z vazo in cvetlico. Na segmentno
volutastem zaključku nagrobnika relief ležečega putta, oprtega na mrtva-
ško glavo, korog napis: HODIE MICHI CRAS TIBI.

2.) Poleg prejšnega : spodaj široka plošča z 2 plastičnima grboma, nad to
višja obrobljena plošča z napisom v latinski majuskuli-: DIS GEMAL HAT
LASSEN MACHEN DER EDL / UND VEST HER STEPHAN SIBENITSCHKHI ZU / WECHSEL-
STETTEN DER GESTORBENEN IST DEN / 5 IANRI DES 1617 IARS SEIN ER HAUSFRAW /
ROSINA GEBORENE CUPITSCHIN IST VERSCHIDEN / DEN 5. AVG : DES 1610. IARS.
Spodnja polovica plošče je odklesana, mesto prejšnega napisa pa sta vkle-
sani začetnici .IHS. - .MAR.

3.) Poleg prejšnega: Visoka obrobljena plošča, v njej zgoraj visok križ
z detaljastimi zaključki, v sredi Jezusovo ime IHS in kelih, zgoraj dve
angelski glavici, spodaj letnica : 1. 5. - 9. 2. in napis v latinski majus-
kuli : ALTERIUS NONSIT QUISUUS ESSE POTEEST, pod napisom grb, kot na prvem
nagrobniku. Pod to ploščo manjša kvadratna z napisom : MICHAEL CUPITIANUS
VIVENS SIBI POSUIT / CUM ~~XXE~~ IACEO ET NIGRAM MICHI MORS DE / NUNCTIAT
HORAM TUNC EXPIRANT PACIS / OLIVA VENTI.

4.) Poleg prejšnega : Enak drugemu. V levem grbu kamnodeški znak, v desnem
spodaj ščitek. V gornji plošči napis : DIS GEMAL HAT LASSEN MACHEN DER
ERNVEST / UND FURNEMB HE ANTHONI PLATZER BURGER / UND HANDLSMAN ALLHIE
DER GESTORBEN IST / DEN ... DES 1641 IARS SEIN ERSTE HAUSFRAW / SUSANA
GEBORENE SIBENITSCHKIN IST VER/ SCHIDEN DEN 8 SEPT DES 1610 IARS DIE
ANDERE/ HAUSFRAW ROSINA GEBORENE KRAILNICKIN DEN / ... DES 16 ,,,IARS DIE
SAMPT IREN KINDERN ALHIE / BEGRABEN LIGEN GOT VERLEIHE INEN ALEN EIN /
FROLICHE AUFERSTEMUNG AMEN ANNO 1612.

5.) V zazidana vrata desne ladijine podolžnice je vžidan nagrobnik z robo

ki posnema kosti zgoraj mrtvaška glava. Napis je latinski: CAROLUS ANTONIUS & LUDOVIC : MARIA /germani Frates Augustaw Taurinorum procreati Ex Comiti / bus de Gros de VILANOVAE cognomento Fa / miliae ambo adhuc adolescentes Caesateis mancipati vexillis / per Militiae gradus ad Pro : mareschali decus provecti sedatis / pro tempore bellis quietam Cillejæ stationem fixerunt Ubi / LUDOVICUS natu minor Uxore ducta A: 1753 comitissa /JOSEPHA REISSIG ex quatuor ejusdam puerperys Posthumum / ex una cum duobus puerulis in tempestive reliquit uita functus /anno 1758 ætatis 60 miliae 40 superstes CAROLUS ammisso /Fratre Fraternatis sanctionibus sancte servatis tenera in / adoptionem suspecta Prole Caelebus paternitatis onera sustinuit implevit donec supremum clausit diem anno 1778 ætatis / 88 militiae 71 (vinjeta) . Utrique precum suffragium pius im / pedant Lector I R G : G: V: G: G: T: M: L . Spodaj je v medaljonu grb + v križu ščit z drevesom in letnica 1778.

6.) V zaključni prečnici kapele ŽMB. Spodaj : W. - grb (na daljšem deplum poševni križ, spodaj 2 Andrejeva križa) - P. V drugi vrsti letnica 1592, nato napis : HIE RHUET IN DEM HERREN DER ERNVEST / UND WOLLGEACHT WOLFF PAVERNGEINDT GE / WESTER BURGER UND DES INERN RATS AUCH / HANDLS . MAN AIN FROLI / CHE AUFERSTEHUNG VERLEICHEN WELE AMEN. ALGOTT ALHIE ZU CILLI WELICHER GESTOR /BEN IST DEN 8 TAG IENUARI DES 1592 DEM / GOTT GENEDIG UND BARMHERZIG SEI IME UND / UNS ALEN DURCH IESUM CHRISTUM AIN FROLI / CHE AUFERSTEHUNG VERLEICHEN WELE AMEN.

7.) V zadnji interkolumni kapeline podolžnice : visok ozek podolžnik pravokotnik. Stranske ploskve kamenitega oblika so konkavno izžlebljene in se k glavni ploskvi spomenika zožujejo, tako da imajo obliko trapezov. Glavna ploskev je vokvirjena z visokim plastišnim robom. Ob vnožju spomenika je napisni pas v obliki pravokotne ploskve podkve in nosi nadaljevanje napis a

ki izpolnjuje tudi 4 stranske ploskve ter se glasi : Hie leit pegraben die Edell fraw Susana /von aursperg Hern Anndre Hohenbarter haubt / man auf ob Cilli gemahel un ist Gēstar / ben anno Domini 1486 an sant steffani. / Pisava je gotska minuskula. Ostali dal ploskve napolnjuje nizek figuralen relief. V nekaki vdolbini zaključeni z oslovim hrbtom in okrašeni s krogovičjem, stoji frontalno skoraj simetrično angel z razprostrtimi lasmi in perutmi, oblečen v dolgo, tesno prepasano in z 2 trakoma čez život pritrjeno haljo. V rojx rokah ima 2 ščita z grbi, eno nogo drži dvignjeno ter ven obrnjeno, kot pripravljen na polet.

8.) Med 1. in 2. opornikom iste kapele : spodaj širok podstavek iz grobo obdelanega kamna, nato z listino ornamentiranim, profiliranim robom oddeljena predela z medaljonom, ki nosi napis : RECQUIEM SEPULTIS / DIO GIB DY IL RIPSCO FELICE / GOTT GIB IHNEN DIE EWIGE RUEHE/BUG IEM DAI TA VEZHNI MYR Nad enakim robom kot pod predelo, je nastavek z veliko pravokotno, ornamentalno vokvirjeno napisano ploščo in volutastimi, ornamentalnimi krili. V levem krilu nad ornamentiko mrtvaška glava, v desnem peščena ura s perutmi, ornamentika kril se končuje v žensko glavo. Napis v latinski majuskuli se ix glasi : AD. M. D. B. V. M. ET. OO.SSum HONOREM ET / GLORIAM PARENTIBUS ERASMO ET EVAE VITA / FUNCTIS ET CHARAE MARIORUM POSTERORUMQ / MEMORIAE F. F. ZADHARAIS DE, WINTERSCHEIMB / AD WINTERGRIEN , Sae CAESae REGIAEQ M:tis /FERDINANDI II : et III: INTERIORIS AUST RIAKEIN / EXCELSIO REGIMINE CONSILIARIUS ET CANCEL / LATIUS & C: STYRO CILLIENSIS ANNO QUO FER / NANDUS IV , ELECTORALI AUTHORITY ET PON / XIE TIFICIA INNOCENT IIX BENEDICTIONE CORONATUS FUIT / : RATISBONAE. Sledi nemški napis : Zu Gottes Allmächtige Seiner Gebenedeyten Muetter Mariae / unnd aller Lieben Heyligen Ehr unnd Glori Seinen lieben in / Gott Ruhenden Elteren Erasm unnd Evae, auch denen Ge/schwist : unnd winterischen Gefreinten Zur Ewigen Ge-

dechnuss/ Hat dises Epitaphium aufrichten lassen Zacharias von Wintersheimb/ Zum Wintergrien Röm : Khav : May : Ferdinand des / II unnd III J:O : Regiments Rath unnd Canzler im Jahr / der Einhölligen unnd gliklichen Erwähl : unnd Ctrönung des / Römischen Khöniges Ferdinndax des vierten 1653

Nastavek zaključuje močno profilirana in z listjem dekorirana greda. Nad gredo je trolistna atika : spodaj rasteta 2 voluti v segmenten okvir, ki je v sredi prekinjen in dvignjen v obliki obrnjene črke U. V kotih segmenta puta, ki držita v sredi grb z perjanico. V zaključkunatike od mrtvih vstali Jezus z vihrajočim plaščem in zastavo, stoječ v močnem kontrapostu, ka-zoč z roko k višku. V prav tako živahnih pregibih sta putta. Kameniti spome-nik je napravljen po vzoru sodobnih lesenih oltarjev. Je dobro kiparsko delo, ki je tudi dovro ohranjeno.

9.) K zapadni steni kapele je prizidan steber za večno luč, ki je nastal najverjetneje v 17. stol.

10.) V levi ladjini steni: pravokotna podolgovata plošča z robom. Zgoraj putto do pasu, ki drži v roki navidezno na spodnjo ploščo pribito kva-dratno ploščo z napisom v latinski majuskuli : HIE LIGT BEGRABEN LIENHART FREIBURGER/ DER IN CHRISTO IESU SELIGKLICH ENTSCHLAF/ FEN DEN 22. TAG IUNY IM 1591 IAR GOTT/ WOLLE IHME UND UNS ALLEN CHRISTGLAU/ BIGEN EIN FROLICHE AUFFERSTEHUNG UND/ NACH DISEM ZERGENGELICHEN DAS EWIGE/ LEBEN VERLEIHEN AME. Spodaj je grb s perjanico in napisnim trakom : HERR: DEIN: ALEIN: MEIN GOTT DIE EHR.

11.) Poleg prejšnega : pravokoten podolgovat spomenik. Na poševno k glavni ploskvi zaobrnjenih stranskih ploskvah gotski napis : die ligen des menh Neuburger zwo schwestern mit namen/ Agnes und Anna den gott genedig sei. Und dye Agnes hat/ geschafft lx gulden Ungrißch zu dem ewigen liecht auff/ Cristan heutr haus. Glavna ploskev je vokvirjena s profiliranim robom. Spodaj so najprej 3 ščiti, v srednjem kamnoseški znak, v ostalih grba. Nad ščiti podstavek na katerem stojita na polkrožno zaključeni niši

2 frontalno stoječi ženski. Nad vdolbinskim lokom listina ornamentika in girlanda ter letnica 1516. Figuri sta ix oblečeni v dolga oblačila, glavi sta pokriti s šalom. Desna je nekoliko nagnjena k levi, obe držita roke na prsih, v desnih pa imata rožna venca.

12.) Poleg prejšnega. Pravokotna plošča, zgoraj v sredi mrtvaška glava, okrog rob. Napis v latinski majuskuli: HIER RUHET DIE HOCH UND WOHLGEBORHEN E FRAU/ MARIA THERESIA GRAFIN VON BRUNIAN GEBOHRENE/ GRAFIN VON AIARI AUS MAILAND GEBURTIG DES/ GEWSENEN GRAFEN VON / BRUNIAN GEMAHLIN WELCHE NACH DEME SIE IN/ IHREM ALTER DAE XLIIJAHR 9 MONATH UND 15 TAGE/ ERREICHET DEN 16 NOVEMB 1776 IN GOTT SEELIG/ VERSCHIEDEN.

Spodaj je vrezan grb z dekorativnim okvirjem.

13.) Blizu zvonika je vzdano moško poprsje iz peščenca. Je močno poškodovano rimsko delo.

Notranjščina: Cerkev je troladijska stavba, z višjo in enkrat širšo ladjo, ki se proti vzhodu komaj opazno zožuje ter 2 nižjima stranskima ladjama. Proti vzhodu se iuliiva glavna ladja v presbiterij, leva v kapelo ZMB, desna v malo kapelico, s katero je zaključena. Iz te stranske ladje vodi slavolik v južno kapelo, severno je podrta bomba. Trodelnost cerkvenega prostora je izvedena na način, ki loči stranski ladji od glavne kot povsem samostojne prostorne enote.

Glavna ladja: odprta je proti stranskima s 3 deloma šilasto zaključenimi odprtinami neenake širine. Slopi na katerih slone ti loki so formata: 1. ix 2.1 m, le da je levi slop ob korupojačan kot nosilec zvonika. Pri

vhodu je kor, svoden z banjo in preprežen z zvezdnatim rebrastim obokom. Počiva na geometričnih konsolah ter je spet z okroglim sklepnikom s ščitkom. Spredaj je konveksno vzbočen in počiva na močnem polkrožnem loku. Ta

del je bil zgrajen ca. 1840. od Mihaela Prantnerja. Prejšnja korna ograja je imela 4 slepe šilastoločne arkade, tudi sedanjo ograja je polno zazidana. Glavna ladja ima 5 križno-rebrasto svodenih travej, ki so rahlo zašiljene ter med seboj ločene s prečnimi rebri. Obojestransko izžlebljena rebra rastejo iz geometričnih konsol. Sklepniki so okrogli, 2 sta okrašena s celjskimi zvezdami. Na drugem levem slopu je ohranjena nižja vridana konsola z žvoneško-celjskim grbom, ki je verjetno služila kot podstavek za kip. Glavna ladja hrani deloma zakrite freske. Slikarija na stropu je dekorativno-figuralnega značaja. Nastala je že precej proti koncu 15. stol. Vsebuje bujne listnate veje z osatovo glavico v sredini, podobne onim v graški stolnici, Kranju, itd. Med veje so v 2. traveji naslikane figure angelov, katerih 2 imata mandolino in kitaro, 2 pa štajerski in babenberški grb. V sredini je velik, slabo razločen grb s cesarsko baldahinasto krono. Slike so barvno zelo močne in kot kaže nekaj dobro ohranjeni obrzevi, po kakovosti razmeroma dobre. Na severni steni ladje nasproti prižnice so se do restavracije 1930. nahajale freske v 2 plasteh. Od gornje plasti so bili ohranjeni le odlomki dekorativnega značaja (iz srede 15. stol.), od spodnje plasti pa komaj razločen ostanek Marijinega oznanjenja s klečečim donatorjem in napisnim trakom z gotskimi črkami. Čas nastanka te plasti je bila sredina 14. stol. Za sedanjo prižnico se nahajata isti plastiki fresk mnogo bolje ohranjeni in tudi restavrirani. Spodnja naklupana plast je slikana na suh omet ter vsebuje levo sliko od mrtvih vstalega Zveličarja, desno pa napis. Frontalno podan Zveličar stopa iz perspektivno približno slikanega pravokotnega groba. Spodnji del je uničen. Lep je obraz modeliran v olivni barvi. Značilna je risba oči, ki spominja na 1. pol. 14. stol. ter tesno uvot rdečkast plašč. Plavi lasje počesani na prečo so položeni ob ušesih tako, da sta vidna oba uhlja. Na čelo pada nekaj las, kar spominja na bizantinskega Pantokratorja. Značilno je risan

nos, valovita usta, viseči brki in mala brada ter sploh ves tip obraza, ki je hruškaste oblike (tip opatice Kunigunde). Kristus z eno roko blagoslavlja, z drugo drži zastavo, ki je na eni strani bela, na drugi rdeče barve. Grob je prstene barve, ozadje temnomodro. Desno in zgoraj sliko okvirja rob, sestavljen iz ozke črne, debelejšje rjave črte in ornamentalnega pasu, katerega sestavljajo vsaksebi obrnjeni rdeči in črni listi, med njimi pa po 5 rjavih pik. Nato sledi ponovno rdeča črta. Napis je napisan v gotski minuskuli s črno barvo na belo ozadje. Obsega 12 vrst in predstavlja verjetno kak srednjeveški hymnus. Po kvaliteti je ta slikarija eno najboljših del našega srednjega veka. Kvaliteta gornje plasti je majhna, ohranjenost rudimentarna. Vidni so sledovi nimbov ter bradata s pokrivalom s hermelinastim rogljastim prednjim delom intrakom zadaj. Rob slike je tvoril cikcakasti ornament. Vrh slikarije je zaključeval širši pas, sestavljen iz rmene in rjave črte, pasu črnih križcev na belom polju in zopet rjave in rmene črte. Ta plast je nastala v sredini ali mogoče 2. pol. 15. stol., vsekakor pa pred svodenjem ladje same. Interesantno je, da se omet na katerem se nahaja starejša plast fresk, v višini njih samih tudi končuje in da je poškodovana slikarija od 2 tramovih lukenj. Luknji sta verjetno služili kot nosilca zasilne strehe ali pa zidarskega odra. Vsekakor se nahaja nova slikarija na ometu, ki pokri va obe omenjeni luknji ter je obenem nad starejšimi freskami prvi omet. Najverjetneje je da, ali ladja pred sredo 15. stol. ni bila v celoti ometana, ali pa da so stari omet odbili in ga pustili le tam, kjer je bil poslikan, ko so sredi 15. stol. ladjo nanovo poslikali. Čeprav je tudi na severni ladjini steni segala starejša slikarija do iste višine kot južna, to nikakor ne dokazuje, da bi bila ladja do srede 15. stol. toliko nižja, saj kakor ~~xxxxxxxxxxxx~~ govore proti temu že ranogotska okna na podstrešju. Slavolok je širok, visok in šilasto zaključen. Na njem se nahaja napis:

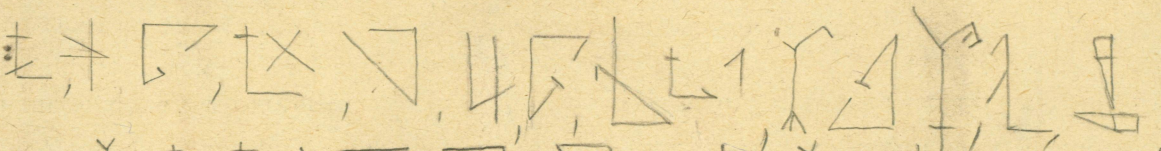
TEMPLUM HOC B. DANIELIS PROPHETAЕ RENOVATUM DEALBATUM ET RESTAURATUM EST
 TEMPORE VENERABILIS DOMINI ZACHARIE MENIK RECTORIS ECCLESIAE CILLIENSIS
 ANNO 1622. 3/8 zaključeni presbiterij je za spoznanje ožji od ladje in
 dvignjen na 3 stopnice. 2 okni v desni podolžnici ter 3 okna v zaključku
 so regotizirana l 1893. Presbiterija ima 2 traveji s križnim rebrastim
 obkom ter 5/8 zaključek z radialnimi, deloma regotiziranimi rebri. Med
 posameznimi travejami so prečna rebra. Rebra enaka ladjinim rastejo nepo-
 sredno iz služnikov. Ti segajo v apsidalnem zaključku do tal, ob podolžni-
 cah pa slone na konsolah. Prvi sklepnik je neogotski, ostala dva pa okrogla
 in okrašena s 3 odnosno 1 zvezdo. Tudi presbiterij je bil preje okrašen s
 freskami. Na severni steni so bili ugotovljeni sledovi figuralnega dekorja
 okrog nekdanjega stenskega tabernaklja z več figurami, med njimi DM, pri-
 bežališče kristjanov s plaščem. Marija je bila verjetno z detetom, njena
 obleka posuta s kamni, njena gesta bizantinska. Ob strani 2 molšeča angela.
 Freska se je nahajala na naključvanem ometu, torej je bil presbiterij šele
 kasneje slikan. Našli so se sledovi slikarije tudi na drugih mestih pres-
 biterijeve severne stene, a so bili do skrajnosti krhki in naključvani.
 Slikarija je bila iz začetka 2. pol. 15. stol. Slikarijo je zadnja resta-
 vracija uničila. Freske na oboku so ohranjene. So svojevrstne in so bile
 enkrat dopolnjene. Pripadajo še 1. pol. 15. stol. Odlikuje jih dekorativni,
 od mozaičnega pasu obdani okrog sredine (kosmatski ~~xxxxxx~~ vzorec), ka-
 terega obdajajo akantove listne veje v precej močnih barvah.
 Desna stranska ladja: Prostor pod korom je svoden križno rebrasto in ima
 okrogel sklepnik. Rebra rastejo iz stene, le eno počiva na močnem polste-
 bru, katerega prvotna vloga ni jasna. Ta prostor ločuje nizek polkrožni
 lok od ostale ladje, ki je svodena z višjimi, neenakimi, 3 križno-rebrasti-
 mi oboki. Dva sklepnika sta prazna, okrogla, eden pa je okrašen s ščitkom
 in trizobom. V desni steni je vzdana, od ločne stene napol zazidana

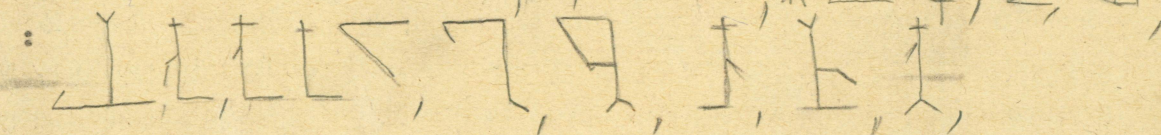
konsola, v levi pa so lepa vidne kubične konsole, na katerih je počival tabulant. V globini glavnega slavloloka vodi šilast, profiliran slavlolk v 2 stopnici višjo kapelo, nekak $3/8$ zaključek ladje, Svodena je s 5 sosvodnicami, poudarjenimi z robovi. Tudi v tej ladji so bili vidni sledovi stropnega dekorativnega slikanja. Kapela ima renesančno slikarijo, ki je nastala najverjetneje l. 1622., čeprav kaže motivično na konec 16. stol. Robovi so poslikani iz črnih, belo figuriranih kvadrov, podobno kot je bil poslikan slavlolk. Polja napolnjuje vitičasta ornamentika, med katero se nahajata po 2 medaljona z apostolskimi glavami. Nad oknom zaključnice se nahaja medaljon Kristusa v profilu. Levo je angel, držeč križ, desna stran je nerazločna. Polkrožen slavlolk vodi iz ~~ka~~kažx ladje v južno kapel Frančiška Asiškega, ki je bila prizidana v začetku 18. stol. Je $3/8$ zaključena in svodena s podolžno polkupolo na sosvodnicah. V središču ladje je ~~je~~xxxzazidani stranski vhod in okno nad njim. Iz prve traveje vodi neogotski vhod v predsobo, iz katere se pride v zakristijo. ~~oxx~~ Ob ~~ba~~ prostora $3/8$ zaključena, imata raven strop cementen trak in šilasta okna. Zgradil jo je l. 1901. Ferd. Gologrand, kamnoseški dekor pa je izvršil Vinko Čamernik. Leva stranska ladja: Zvonica zavzema prostor do globine kora. V njo vodita polkrožna dohoda., v njej je stopnišče na kor in zvonik. Obok je križen. Stopnišče je bilo narejeno l. 1812. Ostala ladja je svodena s 3 šilastimi, križno rebrastimi svodi različne dolžine, katerih rebra izhajajo enako kot v desni ladji iz geometričnih ~~ko~~ konsol. Sklepnika sta dva, okrogla, enega krasi suličasta lilija, drugega križ. Ta ladja je krajša od desne ter skozi polkrožen prehod zvezana s kapelo ŽMB. Tudi v tej ladji so bili vidni ostanki dekorativnih bordur, v kapi nad vhodom v kapelo pa ostanki renesančnega trtovja iz sredine 16. stol.

Tlak v vseh 3 ladjah in južni kapeli je črno-bel cementen, tlak v presbiteri

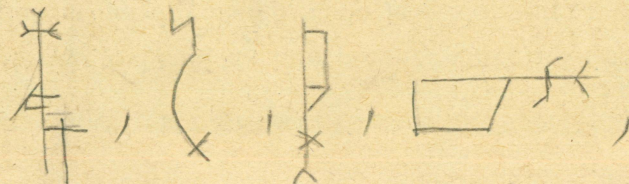
ju in obeh flankirajočih kapelah pa črno-bel kamenit, verjetno iz l. 1841., ko ga je položil Miha Pranter v celi cerkvi.

V cerkvi se nahaja obilica kamn-oseških znakov:

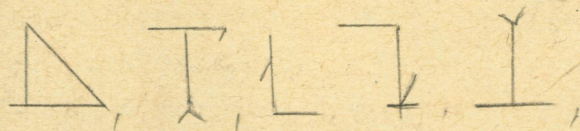
v glavni ladji : 

v severni ladji : 

na njenem slavoloku :



v južni ladji :



Oprava: Glavni oltar : Kamnite menze na trebušastem sarkofagu podpirata na krilih 2 putta. Podstavek tabernaklja sega preko širine menze in je podprt na vsaki strani s stebričem. Tabernakelj podpirata ob straneh voluti, nad njim se dviga na 16 stebričih in 2 pilastrih baldahin: ogredje in nad tem z volutami podprta kupola. Vrh baldahina kip Vsajenja, po volutah in strehi baldahina putti in angelske glavice. Ob tabernaklju na vsaki strani relikviar in kipa: Jožefa in Andreja, nad obhodnima lokoma Maximiljana in Miklavža (patroni celjskih cerkva). Ves oltar je kamenit, delan iz rumenega , belega sivega, rjavega, rdečega, črnega in pisanega marmorja.

Oltar je sijajno delo beneškega izvora iz l. 1743. Zada je napis: I. G. H. D. Z. K. P. Ao 1743 (Johann Georg Herzog Der zeit Kirchen-Probst).

Oltar je l. 1841 ~~renoviran~~ renoviral Franc Kager, 1858 pa Roseyberg.

Oltar v desni kapeli: Prizmatična, zidana menza s kipoma Antona Padovanca in Terezije. Vse razen menze je iz l. 1931.

Oltar v južni kapeli: Zidana menza, lesen okrogel tabernakelj z ~~mlaj-~~ mlajšimi angeli in puti, ob straneh kipa Petra in Pavla. V sredi slika Frančiška Ksaverija, o. pl., 118x166 cm, kopija po Reinwaldtovi. Nad sliko baldahin z zaveso. Oltar je dobro delo iz l. 1769.

Od oltarja v severni kapeli je ostala le lesena plastika, predstavljajoča Golgato. Je delo srednje kvalitete iz 3/4 18. stol., a baje renovirano ca. 1880. od Štefana Jagra.

Prižnica je odlično delo, izvršeno s finim čutom za oblikovanje lesa. (M. Rosenberger l. 1851.). Odlikuje jo odlična prvotna marmoracija iz ca.

1840-50. Balustrado ji krasi 4 evangelisti, baldahin na preroki in Bog Oče.

Prižnico sta l. 1851. popravljala Miha Rosenberger (Kipi) in mizar Jožef Kainz iz Graza, ki sta jo le neokusno prebarvila in obnovila. Da bi bila prižnica še delo Luke Musketa iz l. 1706 je malo verjetno, pač pa je skoraj gotovo, da je del dekorja še iz njegove prižnice.

Križev pot je brezpomenbno delo Line Frost-Schwachove po Führichu.

Klopi: Korne klopi so zelo lepe. Krasi jih jermenasta ornamentika. So iz l. tretinje 18. stol. Lažjske klopi so deloma iz l. 1829. (izdelal Henrik Gutman), deloma iz 2. pol. 19. stol. (neogotske).

Orglje so izdelék Alojza Hörbigerja iz l. 1842, popravljene pa od Petra Rumpelja l. 1856.

Krstilnik ima peščenast baluster, marmorno piščalasto skledo in lesen neogotski nastavek. Kameniti del je vsaj iz 18. stol., medtem ko je nastavek novejši. Oba kropilnika pri vhodu sta, kot pravi napis, delo Antona Levi nika iz l. 1847. Ob desnem kropilniku se nahaja štirioglat baluster iz 17.

stol. Je peščenast, toda prevlečen z oljno barvo.

Nagrobniki: V tlaku desno glavnega oltarja je izhojena napisna plošča, latinska majuskula: SACELUM HOC RENOVATUM SUB/ NOB. ET RMO. DMO. SIMONE A/ CUMBERG PROTH. APOST. ET CEAT/ NOB ET ECCMO, DNO PETRO LUCRE/TIO DE APOSTOLIS I. V. Dre/ PRO TEMPORE CURATORIBUS ~~XXXXX~~ 1658.

2.) V tlaku poleg prejšnega je obroblien nagrobnik z grbom zgoraj in vidnima črkama D S V C, spodnji napisni del docela izbrisan. Orožen ga proglašja za nagrobnik Daniela Schulerja celjskega vikarja, ker je bila tedaj še vidna letnica smrti 1649., ko je vta vikar umrl.

3.) V presbiterijevem tlaku desno: Danes je vse zbrisano, po Orožnu se je napis glasil: DOCTOR MARTINUS JOSEPHUS SUMPICHLER PATOCHUS ET ARCHIDIACO:-NUS CELLIJENSIS BENEFACTORUM ~~XXX~~ MAXIMUS ET ...X. JANUARIU 1762.

4.) Nagrobnik škofa Hermana ob vhodu v kapelo ŽMB. Neokvirjen kameniti blok čigar dolžino zavzema ležeča škofova figura, pomaknjena nekoliko v levo: golobrad mož z mitro na glavi, pod zglavjem blazina, oblečen v ornat, izdela izpod plašča na trebuhu sklenjena roki, v rokah križ. Ob blazini desno 2 ščita, preko vse desne dolžine škofova palica. Levo zgoraj in desno napis v gotski minuskuli: anno domini mccccxi obiit veverendissims pater/ et dns dns hermanus epus frisigensis in die sancte lucie/ virgins hic sepultus. Je iz leta 1421., ko je škof umrl.

5.) Nagrobnik Andreja Hohenbarterja, vžidan v slavolok desne kapele. V sred v visokem reliefu figura pokojnika, oblečena v viteški oklep, levo ob nogi grb s perjanico, desno ob nogi meč. V 4 oglih štiti z grbi in napisnimi trakovi v gotski minuskuli: 1. bappe der aursperger, 2. bappem der ~~Cscher~~ Cscher. nemel. 3. bappen der hohenbarter, 4. bappen der ugxx ungenad. Na poševnih

stranskih ploskvah je napis v gotski miuskuli: Hie leit pegraben der Edl und streng riter her andre hohenbarter obrister erbrugsess in Krain und haubtman auff ober Cili und ist gestorben am sonntag elizabentth 1503.

6.) Nagrobnik Sigmunda Schrotta, viden v drugi stolp v desni stranski ladji Spodja napis v latinski majuskuli: HIR LIGT BEGRABEN DER EDL UNND GESTRENG/ RITTER HERR SIGMUND SCHROTT ZU KHINDBERG/ ROM. KHAI. MT z & FERDINANDO HOCHSELIGSTER/ GEDACHTUSS RATH DER IST GESTORBEN DEN/ AINDLIFTEN TAG IUNI ANNO IM MDLXXI DEM/ GOT GENADT. Nad napisano ploščo v močno vokvirjenem pravokotniku visokoreliefna skupina: levo na kličalniku pokojnik v oklepu, pri nogah čelada, preko rame v diagonali zastava, roki sklenjani v molitev, pogled uprt v razpelo desno zgoraj, desno spodaj grb s perjanico. Nad skupino volutasto zaključena napisana plošča: IM FRIDT BIN ICH DAHIN GEFARN/ DEN MEINE AUGEN GESEN HABEN/ DEIN HAYLAND HERR VON DIR BERAIT/ ZUM LIECHT DER GANZEN CRISTENHAIT/ IN DESZ RUE ICH IN DISER GRUFFT/ BISZ AUFF MEINS HERRN WIDERKUNFFT.

Oprema: Franz Postumhill: Marijino darovanje, o. pl., 88 x 148 cm. V diagonali do desne spodaj - levo navzgor : na stopnicah klečeča Ana, v rokah drži malo Marija k 2 putoma, ki spiljeta rože. Diagonalno spremlja zavesa. V sredi zgoraj sv. Duh, levo spodaj klečeči Joahim, ki spremlja glavno diagonalo, z rokami pa tvori nasprotno diagonalo, ki se nadaljuje v Aninih rokah. Levo spodaj napis: Franz P(U)estumhill pinx 1772.

2.) Anton Jantl: Smrt sv. Barbare, o.pl., 88 x 148 cm. Pendant prejšni. V sredini svetnica z 2 rabljema, katerih eden vihti meč, drugi ~~lik~~ kaže malika. Svetnica in desni rabelj tvorita diagonalo: od leve spodaj desno navzgor. Spodaj v sredi sedi jokajoča žena. V ozadju je množica, levo stolp, desno blisk, v sredi zgoraj puta z vencem in kelihom. Levo spodaj signatura: Anton Jantl pinixt 1779. Kolorit in obdelava močno spominja na

Kremser- Schmidta.

- 3.) Sv. Floijan, pl. o., 113 x 152 cm. Zgoraj v krogu angelov Florijan, spodaj Celje gledano iz severa ca. 1770. Delo je povprečno, a je radi panorame Celja izredne kulturno- historične vrednosti.
- 4.) Sv. Miklavž, o. pl., 94 x 141 cm. Desno sedi svetnik s knjigo in jabolki, levo spredaj angel s cerkvi jo, zadaj odprta pokrajina, zgoraj poti. Rokokojski okvir. Povprečno delo iz ca. 1762.
- 5.) Ecce homo, o. pl., 49 x 67 cm. Spodaj napis: Wahre Abbildung des Trostvollen Gnaden-Bilde der Stadtpfarr Kirchen zu Clagefurt geweiht und angerührt 1747. Slika ima lep originalen okvir.
- 6.) Ecce homo, o. pl., 50 x 64 cm. Isti motiv kot zgoraj, slika obdana ^{ana} z vencem relikvij. Je iz 2. pol. 18. stol.
- 7.) Franke Ivan: MB rožnega venca, o. pl., 116 x 196 cm. Diagonalno tvori jo Dominik, Jezus in Marija ~~xxxx~~ od desno spodaj-levo navzgor. Levo podpis: Iv Franke 878.
- 8.) Naša ljuba gospa, o. pl., 115 x 180 cm. MB z detetom na podstavku pred zlatim ornamentiranim ozadjem. Baje delo Jurija Šubica.
- 9.) Valentin Menzinger: Sv. Družina, o. pl., 57 x 104 cm. Stopnice, zastori, pogrnjena miza. nad mizo se sklanja bradat mož, desno od njega se sklanja Marija, ki mu nudi dete. Levo v ospredju je pregrajana ^a košaro cvetja, desno steber. Ozadje je odprto na levo, na desno je zastrto z arhitekturo. Levo spodaj ne stopnici podpis: Valentin Menzinger pinx 1742. Slika je tipična po koloritu (plava, zelena, olivnozeleni prti).
- 10.) Lina Frost-Schwach: Sv. Družina. Sablonsko delo konca 19. stol.
- 11.) Sv. Peter, o. pl., 95 x 115 cm. Levi dve tretinji zavzema svetnik, vid viden do stegen, sedeč, v čustvenem pregibu, s sklenjenimi rokami. Desno ograja, na njej petelin, zadaj obris pokrajine. Zadaj napis: Den 24. Feb.

1855 von I. Felb in Gratz von Ant. O. Burovich gekauft und von letztern der Stadt Pfarrkirche in Cilli gewidmet. Delo je iz ca. 1700 ter kaže Weisenkirchnerjev vpliv.

12.) Sv. Jožef, pendant prejšni. Svetnik do stegen, drži eno roko na prsih, drugo z lilijo steguje k levi. Zadaaj levo zavesa, desno oblaki. Zadaaj napis: Beide Gemälde St. Petrus et S. Joseph von Ant. Co. Burovich der Cillier Stadt Pfarrkirche den 27. Mai 1855 gewidmet.

13.) Kristus polagajo v grob, o. pl. , 144 x 204 cm. Spredej nese bradat mož Kristusovo truplo, tvoreče diagonalno od levo spodaj k desni navzgor, kjer se nadaljuje v gnuči ljudi v ozadju. Desno spredej klečeča žena tvori nasprotno diagonalno, ki se nadaljuje v roki moža držečega truplo, v gornjem delu telesa mladega moža, Janeza Evangelista, stoječega na skrajni levici. Desno zadaaj skalovje groba, v sredi in levo pogled v najočno pokrajino. Chiaroscuro. Slika je prinešena l. 1857. iz Rima ter istega leta restavrirana od Josipa Hatzla. Je delo severnoitalijanske, verjetno bolonjske šole iz sredine 17. stol.

Zakristija: Kelih iz cerkve sv. Miklavža ima napis: IN 1647 JAHR STIFT DISEN KELICH DER EHRENVEST HERR GREGOR GORIUP UND SEIN HAUSFRAU MARIA GORIUPPIN GEPORENE WUKAVICIN ZU EHREN HEILIGEN SANGT ROHO ALTAR: ZK. S. N. K. O. C. Kelih je lep ~~inbraxa~~ in bogato okrašen z ranobaročno ornamentiko. Nek drug kelih ima rokokojsko nogo. Sicer pa so oprava, oprema in paramenti novejši in brez posebne vrednosti. V shrambi pa podstrešju je nekaj baročnih putov in 4 zvita bandera iz konca 18. in l. pol. 19. stol.

Zvonik: Prvotno je imela cerkev 2 zvonika, vendar je barok doživel samo eden, namreč sedanji severni. Visok je bil 32 m. Njegova prva poznana streha je bila iz 16. stol., piramidasta; druga iz ca 1700. laternasta.

L. 1798. je pogorela, nakar jo je Jurij Tržan obnovil l. 1808. Tedaj je imel zvonik line z valovitimi čeli, na oglih pilastre, nad kazališči vzbočen podstrešni zidec in streho četverokotne, konkavne, piramidaste oblike. Leta 1877 sta Büchner in Weber dvignila stolp za 22 m ter ga regotirala. Zvon ima napis : GEORG STEIMETZ IN CILLI GOSS MICH DURCH DAS FEUER FLOSS ICH ANNO 1849. prepravili Me Raini Visokospoštovani abat frančišk ksaVer šnelDer pobožni Celani Ino pravoVerni farani Vešani (1849). Kolikar se da iz Vischerjevega bakroreza razbrati, je imel zvonik koncem 17. stol. ob strehi 4 ogle ne nastavke z lastnimi strešicami.

Podstrešje: Rezultati so podani v resumeju. Oboki so kameniti ter skoraj vsi enake gradnje, le presbiterijev zaključek ima 3 sosvodnice zgrajene iz opeke (iz l. 1893) ter shramba ^{nad} severne ladje strop iz traverz in opeke. Prvotno je imela cerkev 3 strehe, od kasne gotike naprej ima enotno. Mariborski tesar Tomaž Eichmann je l. 1711. napravil novo streho in obenem prekril tudi obe novo zgrajeni kapeli. Po požaru l. 1798. je streho popravil Jurij Stepišnik do l. 1802. in ta je v glavnem še danes ohranjena.

Die gotische Lichtsäule am Kirchhofe bei der Stadtkirche in Cilli, entstanden um 1500, ist in ihrem Steinmaterial bereits so sehr schadhaft, dass dieser Zustand nicht weiter belassen werden kann. In unseren Mittheilungen finden wir im Bande I.S.22, eine Abbildung der Lichtsäule. Sie besteht aus einem achteckigen Schaft mit vierseitiger Laterne. Der Schaft - jetzt verwitterter Sandstein - ist innen hohl, um ein Licht in der Laterne aufnehmen zu können. Eine Öffnung seitwärts im Schaft, mit einem Thürchen verschlossen, vermittelt die Verbindung mit der Aufziehhöhle. In der Laterne befindet sich ein Rädchen um dieselbe in die Höhe ziehen zu können. Zwischen den vier geschweiften Spitzbogenfenstern des Lichthäuschens erhebt sich das pyramidale achtseitige Dach, der Knauf an der Spitze fehlt. Leider lässt sich, wie erwähnt, die Säule nicht mehr ausbessern, ihr Materialzustand ist zu schlecht und steht zu hoffen, dass eine neue Säule ganz nach der alten gebildet zur Aufstellung gelangen werde. Conservator Graus und die Bürger von Cilli dürften sich wohl um diese beabsichtigte Neuerung verdient gemacht haben.

M.F.
MDZK: št.26,1.1900, str.225: Notizen.